

Proposta didàctica

CONTEXTUALITZACIÓ I DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA:

Aquesta proposta està pensada per als alumnes de 3r d'ESO. És una proposta per introduir el món de les llegendes i la seva significació. També ja hem treballat Caterina Albert i la seva obra, amb especial interès per *La infanticida* i *Solitud* (diverses autores han estat treballades les setmanes prèvies al dia de la Dona).

Els alumnes també han treballat o estan treballant els diversos registres.

La proposta didàctica va destinada a treballar diverses competències: la comprensió lectora i l'expressió oral i la dimensió literària, a part de l'ortografia i la gramàtica. Els alumnes saben qui és Mila i també saben qui és el Pastor. Els haurem explicat que el Pastor acompanya la Mila en el seu viatge iniciàtic i per això, de tant en tant, aquest personatge explica llegendes a la Mila amb un valor simbòlic.

La proposta té diverses activitats que es duren a terme en diferents sessions. Primer, farem grups i cada un d'ells llegirà una llegenda. El docent els ajudarà a contextualitzar-la dins de la novel·la perquè puguin entendre més quin sentit tenen per a Mila, però també perquè puguin aprofundir-hi més. Després de comprendre-la, hauran de convertir la llengua utilitzada en la llegenda en un llenguatge que no soni estrany el 2021, tenint en compte la seva parla i la normativa vigent actual, així com els webs i manuals d'estil com l'ésadir. Quan ja tinguin la llegenda actualitzada dins la normativa actual, la següent tasca serà que es convertin en narradors. L'hauran de gravar (fer un àudio) perquè els companys la puguin escoltar. No es tracta només de recitar-la, sinó que l'han d'interpretar i ser capaços de fascinar els companys. Per això els deixarem escoltar models, altres àudios i vídeos (exemple: <https://youtu.be/h5TFVHsRDU>).

És important que els alumnes siguin conscients que en algun moment, com a llegenda, han d'utilitzar un llenguatge familiar/col·loquial descrit en la normativa com a col·loquial. Aquest aprofundiment de la gramàtica l'hauran de fer acompanyats de la professora que els farà notar on han de buscar la informació. També utilitzarem l'Alcover-Moll per mirar els dialectalismes i Termcat per actualitzar termes encara no acceptats. Tots són consultables per Internet, excepte la GIEC, que en portarem unes quantes a l'aula.

Aquesta activitat té diverses opcions de continuïtat, dependrà del temps de què disposem, dels estudiants i del centre on estem (si es fan projectes).

Si volem que la proposta continuï cap a la recerca d'informació i de creativitat, podem demanar a l'alumnat que busqui llegendes locals i que les escriguin i expliquin als companys.

També podem fer que les escenifiquin, les representin, creant un diàleg entre els personatges que hi surten i una veu narradora que faci de fil conductor.

Una altra activitat és que els relats que han gravat, hi posin imatges (com per exemple el vídeo). Aquí també hauran de fer un muntatge amb imatge i àudio i pot ser interessant treballar amb els docents d'Arts i Plàstica.

PLANIFICACIÓ:

La primera sessió la destinem a explicar qui és Mila, quin viatge iniciàtic fa a *Solitud* i qui és el Pastor, també preguntem si saben llegendes i rondalles i quina diferència hi ha amb els contes i altres narracions.

A la segona sessió, ens posem en 5 grups, repartim les cinc llegendes i les actualitzem o revisem d'acord amb la normativa. Lliuren el document perquè la professora ho corregeixi.

A la tercera sessió, se'ls entrega la llegenda amb les anotacions adients perquè modifiquin o busquin amb el material assenyalat com millorar el text (perquè esdevingui adequat, coherent i cohesionat).

En una quarta sessió, els alumnes durant els primers minuts assagen una lectura dramatitzada. Cada grup ho grava amb el programa Audacity amb el suport de la professora. Mentre uns graven en una aula sense ningú, els altres assagen.

Finalment, en la cinquena sessió, els alumnes escolten les llegendes dels companys. Tenen una graella per fer-ne l'avaluació. Els alumnes que fan l'activitat també s'autoavaluen.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Un dels primers criteris a l'hora d'avaluar l'activitat serà si han estat capaços de veure què era normatiu i què no (sigui per ortografia o a nivell gramatical). A continuació es valorarà si realment el text és adequat al registre (tenint en compte que hi ha registres diferents segons els personatges que hi apareixen i de la classe social a la qual pertanyen) i a la normativa descrita en la GIEC.

És possible que modifiquin alguna part de la llegenda perquè busquin una forma més adient per explicar l'argument de la llegenda i la seva part didàctica. Per tant, entenent que és possible versionar el text, no tindrem en compte, si hi afegeixen text que en la llegenda original no hi surt, sempre de manera cohesionada i coherent.

Els següents criteris ja tenen a veure en la recitació. En aquesta activitat tindrem en compte la pronunciació estàndard. També valorarem positivament els alumnes que recitin d'una manera més interpretativa, més teatral. La gravació es fa també perquè aquells alumnes que els fa més vergonya, puguin fer-ne la lectura dramatitzada sense públic.

La professora tindrà la graella d'expressió oral i els alumnes tindran també una graella on hauran de puntuar els companys a l'hora de fer-ne la lectura.

JUSTIFICACIÓ:

La proposta didàctica està pensada perquè els alumnes treballin la llegenda i alhora s'introdueixin en l'obra de Caterina Albert, concretament *Solitud*. També ens serveix per avaluar l'expressió oral i la recitació (molt sovint oblidada en els currículums). Ho fem a través de la llegenda, ja que és un contingut que es pot treballar a tercer de l'ESO. Alhora també estan treballant aspectes gramaticals.

Moltes vegades a la classe de Lengua i literatura catalana ens centrem en l'ortografia i la gramàtica. Sí que és veritat que a 3r i a 4t d'ESO els expliquem la literatura catalana, però sovint amb classes magistrals, sense partir dels textos. Potser és per això que en els alumnes els costa llegir les grans obres de la Literatura catalana. Crec que a partir de les llegendes, els alumnes poden sentir curiositat per a la Mila i motivar-se més endavant a llegir l'obra o fragments. Crec que és un enfocament més participatiu, que fuig una mica dels exercicis que estan acostumats a fer els alumnes quan s'explica la literatura a 3r i a 4t d'ESO.

Proposta didàctica d'aula	
Títol de l'experiència	Fem un booktràiler de la novel·la <i>Solitud</i>
Nivell i curs	Batxillerat: Literatura catalana de modalitat
DESCRIPCIÓ	
Es tracta de fer confluïr diversos elements: primer, la selecció d'alguns fets i/o personatges significatius de la novel·la; després, la selecció d'alguns indrets de la muntanya del Montgrí i de l'espai de l'ermita on tenen lloc els esdeveniments de la novel·la seleccionats; finalment, fer confluïr aquests elements diversos en la construcció d'un booktràiler basat en la novel·la <i>Solitud</i>, de Víctor Català.	
OBJECTIUS	
- Llegir amb rapidesa i eficientment. - Discriminar les idees principals. - Seleccionar la informació segons la seva importància. - Localitzar, seleccionar i organitzar la informació. - Generar idees a través de diversos mètodes. - Utilitzar mecanismes de referència, de connexió i segmentació. - Revisar i corregir el treball. - Reconèixer i valorar les característiques dels textos literaris. - Utilitzar les eines digitals com a via de coneixement. - Adquirir l'hàbit de la lectura com un mitjà per accedir a la informació i al coneixement, i per al gaudi personal.	
CONTINGUTS	
Primera sessió Es porta a terme a l'aula. Després de la lectura de l'obra, es dedica una sessió per seleccionar aquells fets, personatges, indrets... que es pretén que surtin en el booktuber. Es prepara l'storyboard. Segona sessió Es porta a terme a la muntanya del Montgrí. Es puja a peu simulant l'itinerari de la Mila, fins arribar a l'ermita, i es busquen les localitzacions que es necessiten seguint el que s'ha marcat a l'storyboard. Es fan els	

enregistraments.

Tercera sessió

Es porta a terme a l'aula (d'informàtica).

És el moment de la producció del booktràiler.

METODOLOGIA

La unitat didàctica es desenvolupa durant tres sessions, d'una hora de durada la primera i l'última. La segona sessió és una matinal. En la primera es fa la presentació de la proposta i de la metodologia de treball. Tot seguit es fan agrupaments de tres o quatre persones per treballar conjuntament. Un cop els grups estan fets, comencen a treballar. En la segona sessió l'alumnat fa una sortida guiada al Montgrí, durant la qual fan les localitzacions i enregistraments que hauran d'utilitzar posteriorment. Durant la tercera sessió l'alumnat ha d'editar el booktràiler.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos escrits, captant el sentit global, identificant la informació rellevant, extraient informacions concretes i fent inferències.
- Aplicar les estratègies necessàries per produir treballs adequats, coherents i cohesionats (planificant, textualitzant, revisant i reescriuint).
- Valorar la importància de la lectura i l'escriptura com a eines d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.
- Valorar la importància de les eines digitals en relació amb l'aprenentatge.
- Valorar la importància de la interacció oral en la vida social i acadèmica, i per a l'aprenentatge col·laboratiu.

DESCRIPCIÓ D'UNA BONA PRÀCTICA DOCENT A L'AULA	
Títol	Creacions barroques
Temàtica i àrea	Llengua catalana i literatura
Nivell i curs	1r Batxillerat
Centre i població	
Autor/a	
Correu i telèfon	
BREU DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT	
- Contextualització de l'època del barroc per tal que l'alumnat es faci una idea de les característiques generals de la societat i la cultura del moment. - Lectura a l'aula del sonet de Francesc Vicent Garcia «Ab una pinta de marfil polia» amb l'acompanyament i comentaris del docent per tal d'aclarir dubtes i/o profunditzar en certs temes. - Visualització d'imatges de diferents disciplines artístiques (proposades al dossier elaborat per Pep Valsalobre i Annabel Gràcia) per tal de tractar amb l'alumnat les temàtiques comunes entres aquestes i la poesia de Francesc Vicent Garcia. - Creació d'una composició barroca, ja sigui en format poètic, pictòric o escultòric.	
OBJECTIUS	
- Llegir obres literàries i conèixer autors i autores de la literatura catalana. - Expressar opinions raonades sobre obres literàries, interpretant i valorant els recursos literaris dels textos. - Escriure textos literaris per expressar realitats, ficcions i sentiments. - Manifestar una actitud de respecte i valoració de les produccions d'altri.	
CONTINGUT	
- Powerpoint amb la contextualització de l'època i de l'autor, les imatges artístiques per a analitzar i el guió de l'activitat. - <i>Antologia de poesia catalana. Nova tria.</i> A cura d'Enric Virgili. Educaula 62 - Dossier del curs Literactualització sobre el Barroc a cura de Pep Valsalobre i Annabel Gràcia.	
DESENVOLUPAMENT	
- L'activitat es desenvoluparà seguint l'ordre que figura en l'apartat "Breu descripció de l'activitat" i requerirà unes tres sessions: una per a la contextualització de l'època i la lectura del poema, una altra per visualitzar les imatges i anar comentant les temàtiques comunes entre elles i la darrera per presentar les creacions artístiques dels alumnes. - Les creacions artístiques dels alumnes podran presentar-se en format paper o digital si es tracta del poema o de la pintura i, en el cas de l'escultura, en el suport i material que l'alumne cregui necessari. - Les creacions artístiques de major qualitat formaran part d'una petita exposició creada per a la diada de Sant Jordi. Cadascuna d'elles haurà de portar una petita targeta amb el nom de l'obra, de l'autor/a i una petita explicació de la temàtica representada.	
CONCLUSIONS I VALORACIÓ PERSONAL	
- Aprofitem el fet de treballar un autor català per fer connexions amb autors de la literatura universal i la castellana. - A partir del comentari literari d'un sonet establim lligams amb altres disciplines artístiques com la pintura i l'escultura per tal que els alumnes observin les seves característiques comunes. - Treballem i desenvolupem la creativitat de l'alumnat a partir d'uns temes barrocs amb els quals poden establir connexions amb temes de l'art contemporani.	
ANNEX (opcional): Imatges, presentacions, power point...	

-Powerpoint amb la contextualització de l'època i de l'autor, les imatges artístiques per a analitzar i el guió de l'activitat.

ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA	
Títol de l'experiència	La Mila enamorada
Nivell i curs	Batxillerat
Nom de l'autor/a	
Centre	
Població	
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes i la professora de català creen un blog simulant que està escrit pel personatge de la Mila, protagonista de la novel·la <i>Solitud</i> de Víctor Català.	
OBJECTIUS	
- Millorar la comprensió lectora i l'expressió escrita - Conèixer les característiques del Modernisme literari i saber identificar-los en les obres literàries - Valorar el panorama literari català, especialment per l'enriquiment cultural que suposa - Saber escriure i publicar utilitzant la plataforma virtual Blogger - Fomentar la concentració, la cooperació, l'organització i el treball en equip	
CONTINGUTS i TEMPORITZACIÓ	
L'activitat consisteix a crear un blog i fer com si la seva autora fos la Mila. Així doncs, els alumnes s'hauran d'ajuntar per parelles i cada dia una parella diferent haurà d'actualitzar el blog escrivint entrades sobre el dia a dia de la Mila. Aquests escrits han de contenir informació que faci referència a la novel·la <i>Solitud</i> , com ara la descripció de l'ermita on resideix o els sentiments que experimenta amb en Gaietà o en Maties. Està permès utilitzar un llenguatge col·loquial i amè, sempre que no s'allunyi del català correcte.	
DESENVOLUPAMENT	
En primer lloc, la professora introduirà l'activitat i explicarà en què consisteix i com s'avaluarà. Seguidament, demanarà als alumnes que s'ajuntin per parelles. En tercer lloc, projectarà les diferents plantilles disponibles a Blogger perquè els alumnes escullin la que més els agradi. Un cop escollida la plantilla, faltirà decidir quina parella inaugurarà el blog escrivint la primera entrada. Aquest escrit l'hauran de fer des de casa i, un cop enllestit, l'hauran de publicar. La professora, per la seva banda, anirà entrant i comentant les diferents entrades que es vagin publicant.	
METODOLOGIA	
A mesura que vagi explicant l'activitat, la professora exposarà als alumnes com hauran de treballar. El més important, al cap i a la fi, és que els alumnes demostrin mitjançant els seus escrits que van llegint i entenent l'obra <i>Solitud</i> , ja que així també aconseguiran reflectir bé el punt de vista de la Mila en els escrits resultant (no oblidem que ha de semblar que és ella qui escriu en el blog). També es valorarà molt que introdueixin característiques	

literàries modernistes. Pel que fa a l'ús de la llengua, s'admetrà un estil amè i col·loquial, ja que aquesta és una bona manera d'acostar més els alumnes a l'obra i d'aconseguir escrits més naturals. No obstant això, les faltes d'ortografia, els vulgarismes o els castellanismes no estaran permesos. Si algun alumne hi volgués afegir alguna imatge, fotografia o il·lustració pròpia, també ho podrà fer.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Sap elaborar un bon escrit reflectint el punt de vista del personatge principal
- Coneix l'obra i les característiques del Modernisme literari i pot valorar el panorama literari català, especialment per l'enriquiment cultural que suposa
- Sap escriure i publicar utilitzant la plataforma virtual Blogger
- Sap treballar en equip eficaçment

CONCLUSIÓ

Amb aquest projecte no només es pretendrà aconseguir que els alumnes aprofundeixin més en la novella d'una manera entretinguda, sinó que també es pretendrà oferir un recurs a la xarxa que podrà ajudar a altres persones a conèixer millor tant el personatge de la Mila com la novel·la en general.

ANNEX

Blogger: <https://www.blogger.com/>

PROPOSTA DIDÀCTICA	
Títol	<i>La infanticida</i> . Lectura i activitats d'aproximació
Temàtica i àrea	Caterina Albert/Víctor Català. Llengua Catalana i Literatura.
Nivell i curs	1r de Batxillerat
BREU DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT	
L'activitat plantejada proposa, en primer lloc, una lectura del monòleg <i>La infanticida</i>. Després d'una primera (o les que calguin) lectura(es) individual comentarem l'obra a l'aula i en valorarem aspectes concrets, com per exemple el context històric, l'autora, el relat, el gènere, les particularitats lèxiques i les expressions, la forma... A continuació els alumnes, per parelles, realitzaran una activitat de recitació.	
OBJECTIUS	
- Familiaritzar-se amb la figura de Caterina Albert / Víctor Català tot percebent les principals diferències entre ambdós. - Conèixer el concepte de "dramas rurals". - Conèixer diferents autors catalans. - Valorar el figura de l'autora en el context del Modernisme. - Fomentar la creativitat, literària i plàstica. - Treballar la lectura individual. - Treballar la lectura compartida. - Fomentar la sensibilitat artística i el gaudi de les humanitats. - Acostar els joves a la poesia (i a la literatura). - Incentivar l'esperit crític a través de la interpretació literària. - Augmentar les habilitats relatives al llenguatge. - Aprendre a recitar textos poètics. - Fomentar el treball en equip i la posada en comú de coneixements previs. - Mitjançant el comentari grupal de l'obra, fomentar l'esperit crític i el debat positiu a l'aula.	
CONTINGUT	
- Dones i literatura - Caterina Albert / Víctor Català. Personatge, vida i obra. - El Modernisme - El concepte de "drama rural" - Llengua i llenguatge - El monòleg - Lectura activa i lectura compartida - Recitar - Comprensió lectora	
DESENVOLUPAMENT	
<u>1a sessió:</u> Els alumnes ja coneixen els trets principals del Modernisme. Abans de fer l'activitat a l'aula, els alumnes hauran llegit <i>La infanticida</i> a casa. A l'aula, començarem la sessió exposant, a grans trets, allò que es recull al monòleg. No ho ha de fer el docent, sinó que són els alumnes els han d'anar explicant el que han entès, compartint-ho entre ells. En tot cas, el docent ha de guiar, reconduir i puntualitzar la informació que cregui necessària. A continuació, el docent guiarà el debat al comentari de l'estil de l'obra (lèxic, expressions...). En aquest àmbit els anirem guiant per tal que comencin a dibuixar alguns trets característics de l'autora (o autor, ells encara no ho saben). Com hem fet anteriorment, i en aquesta ocasió	

potser de manera més dirigida, traçarem les principals característiques de *la Víctor*. Si hi ha temps, fins i tot podem passar algun fragment del documental que es va veure a TV3 amb la finalitat de treballar diferents recursos, diversificar activitats i familiaritzar els estudiants amb la figura de l'autora.

2a sessió:

Treballem el context històric de l'obra, i la comentem, breument, en el marc del Modernisme. També, valorem el contingut de *La infanticida* en el moment històric en el qual s'insereix. Preguntem, al grup classe, que expliquin el motiu pel qual l'obra forma part d'un gènere que s'anomena "drama rural". Després, hauran de posar-se d'acord per definir el gènere. Per acabar aquesta part el docent complementarà la informació que consideri necessària.

Per últim, contraposem *La infanticida* i *Solitud*. Fem èmfasi en la construcció dels personatges, la Nela i la Mila. Els alumnes no han llegit *Solitud*, de manera que aquesta part de la sessió és principalment conduïda pel docent.

3a sessió:

Donem, als alumnes, algunes pinzellades sobre recitació. Acompanyem l'explicació amb vídeos i exemples clars. Per a la resta de la sessió, distribuïm els alumnes en grups de dos i els proposem que seleccionin un fragment de *La infanticida*. S'hauran d'enregistrar l'un a l'altre mentre reciten el fragment que hagin seleccionat. Serà molt important el treball de recitació previ, les instruccions i consells que es donin mútuament i la presentació final de l'audiovisual.

4a sessió:

Fem el visionat dels audiovisuals. Serà interessant que cada parella expliqui el motiu pel qual ha triat el fragment concret que exposin. També, fomentarem la crítica constructiva de la resta de l'alumnat i els animarem a donar-se eines els uns als altres.

Descripció

Aquesta proposta didàctica està pensada per a 1r de Batxillerat. Una de les lectures prescriptives de Batxillerat és l'*Antologia poètica* que, entre altres poemes n'inclou alguns de l'edat moderna. En aquest cas, però, es tracta de treballar els diversos poemes de l'antologia i no només els d'aquesta època.

Després de treballar a l'aula els diversos poemes d'aquesta antologia, cada alumne ha de seleccionar un dels poemes per tal d'elaborar un *booktube* en el qual recomani la lectura de l'autor o l'autora del poema i reciti el poema seleccionat. Paral·lelament a aquesta activitat també haurà de crear un *bookstagram* tenint en compte que ha de reflectir l'essència del poema seleccionat.

Objectius

1. Valorar les llengües com a mitjans per comunicar i per a la cohesió social, com a eines d'aprenentatge, i com a instruments d'accés a l'oci i al plaer estètic.
2. Llegir, analitzar, explicar, apreciar i valorar de manera crítica els textos literaris, per tal d'entendre'ls i d'interpretar-los d'acord amb els diferents contextos històrics i socials.
3. Potenciar la capacitat d'imaginació i d'abstracció, per descobrir la literatura com a via de representació i interpretació del món i de la vida, cosa que comporta un enriquiment personal directament relacionat amb la capacitat per gaudir del plaer estètic.
4. Expressar oralment, per escrit i amb l'ús d'altres mitjans complementaris, la reflexió que genera la lectura i l'anàlisi de textos literaris.
5. Participar de manera activa, reflexiva i crítica en interaccions comunicatives de diferent forma, necessàries per a la realització de les tasques, la construcció de coneixements o la participació en la vida social.
6. Comprendre discursos orals, escrits i audiovisuals propis dels diferents contextos de la vida social i cultural, i especialment dels àmbits acadèmics i dels mitjans de comunicació.

Competències generals i específiques

Les competències generals que es pretenen treballar en aquestes activitats són:

- **C1. Competència comunicativa**

Facultat de mobilitzar diferents dominis de llengües, tant oralment com per escrit, en múltiples suports i amb el complement, quan calgui, d'altres llenguatges (audiovisual, corporal, musical, plàstic, etc.) en varietat de contextos i finalitats, com a eina per aprendre a aprendre, per relacionar-se i per interaccionar amb el món.

- **C3. Competència digital**

Facultat de mobilitzar en situacions singulars diverses, de caràcter acadèmic, social o personal, el conjunt de capacitats i destreses derivades dels coneixements teòrics i pràctics bàsics de la societat de la informació, de la seva cultura i dels seus productes, així com de les bones pràctiques del seu entorn.

- **C5. Competència personal i interpersonal**

Facultat de mobilitzar el conjunt de capacitats i destreses que permeten, d'una banda, l'autoconeixement i el coneixement dels altres i, d'una altra, treballar en entorns col·laboratius.

D'altra banda, amb aquesta proposta es pretén desenvolupar dues competències específiques:

- **La competència estètica i literària**, tenint en compte que la literatura és la màxima expressió de les possibilitats d'una llengua i una eina immillorable per a l'anàlisi, el coneixement i la reflexió sobre l'experiència humana. Així mateix, avala les possibilitats expressives i creatives de les llengües i afavoreix el desenvolupament de la pròpia competència comunicativa. A més, és la base de construccions artístiques en altres formats expressius, com ara el cinema, les cançons, etc
- **La competència comunicativa**. El desenvolupament d'aquesta competència comporta el diferent domini de la llengua catalana, en aquest cas, tant oralment com per escrit, en múltiples suports i amb el complement dels llenguatges audiovisuals.

Continguts

• Lectura en veu alta de poemes representatius de les diferents èpoques, gèneres i moviments, de manera que es reconeguin les formes literàries característiques, es prengui consciència de certs temes i de l'evolució de la manera de tractar-los, a partir de la lectura prescriptiva de *l'Antologia de la poesia catalana*:

De la poesia trobadoresca a la poesia del segle XV: Ausiàs March

La poesia popular: el cançoner

La Renaixença: poesia romàntica (Jacint Verdaguer...)

La poesia del segle XX:

- la poesia modernista (Joan Maragall, l'Escola mallorquina...)
- la poesia noucentista (Josep Carner...)
- la poesia avantguardista (Joan Salvat-Papasseit...)
- la poesia de tradició simbolista (Carles Riba, J.V. Foix...)
- la poesia de postguerra (Salvador Espriu, Pere Quart...)
- la poesia contemporània (Miquel Martí i Pol, Gabriel Ferrater, Maria Mercè Marçal...)

Metodologia

Aquestes activitats estan pensades per potenciar l'expressió oral: el fet que l'alumnat hagi de triar un poema i s'hagi de gravar recitant-lo per acabar penjant-lo al *youtube* implica una preparació que en altres condicions potser no faria . Després d'haver-ne fet l'anàlisi i interpretació a l'aula, cal que l'alumne es faci seu el poema que seleccioni i el reciti a partir de la seva interpretació personal.

Igualment, a l'hora de preparar el *bookstagram* caldrà aquesta mateixa interiorització del poema per trobar el context/espai/entorn més adequat, segons allò que li provoqui aquell poema.

Només hi haurà una única sessió específica a l'aula per poder presentar el pla de treball i donar les indicacions necessàries així com per facilitar que el grup intercanviï maneres d'enfocar aquestes activitats.

Ja s'hauran destinat diverses sessions a l'anàlisi dels poemes de d'antologia. Això, però, ja forma part d'una altra proposta didàctica.

Criteris d'avaluació

- Realitzar treballs sobre temes literaris, tenint en compte els components d'un treball acadèmic i tenint cura de la comunicació dels resultats, nous coneixements o el producte final de forma oral, escrita o audiovisual de manera que respecti la formalitat pròpia d'aquests treballs.
- Planificar la captació i selecció de la informació amb les valoracions crítiques de les fonts emprades; elaborar i organitzar la informació obtinguda per tal que sigui susceptible d'anàlisi i discussió, i afavoreixi la construcció de nous coneixements.
- Aplicar sistemàticament els coneixements metacognitius, lingüístics, sociolingüístics, pragmàtics, discursius (adequació, coherència i cohesió) i de correcció en l'elaboració de textos orals, escrits i audiovisuals propis, de manera que es promogui l'assoliment de l'autonomia i el rigor en la correcció i autoavaluació de les pròpies competències comunicatives.

ACTIVITAT 1

Visionar la pel·lícula *Solitud* (1991) de Romà Guardiet. A continuació fer grups de tres o quatre estudiants i respondre les següents preguntes:

- Creieu que els personatges principals de la pel·lícula són tal com els descriu Víctor Català?
- Què us han semblat els paisatges, els decorats, l'ambientació?
- Expliqueu quines diferències principals heu trobat entre la novel·la i la pel·lícula.

Es pot passar també la pel·lícula *Stromboli, terra di Dio* (1950) de Roberto Rossellini i realitzar també aquesta mateixa activitat.

Fa pocs dies en va sortir una notícia als informatius de TV3:

<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/solitud-a-stromboli-explora-la-influencia-de-victor-catala-en-lobra-mestra-de-rossellini/video/6088949/>

ACTIVITAT 2

La pujada a l'ermita és com una mena de Via Crucis o Calvari. Intenteu relacionar el títol de les catorze estacions que el formen amb tot allò que li passa a la Mila.

- Primera estació: Jesús és condemnat a mort
- Segona estació: Jesús porta la creu a coll
- Tercera estació: Jesús cau per primera vegada sota el pes de la creu
- Quarta estació: Jesús troba la seva mare, la Verge Maria
- Cinquena estació: El Cirineu ajuda Jesús a portar la creu
- Sisena estació: Santa Verònica eixuga la cara de Jesús amb la vera icona
- Setena estació: Jesús cau per segona vegada a terra
- Vuitena estació: Jesús consola les dones de Jerusalem
- Novena estació: Jesús cau per tercera vegada a terra
- Desena estació: Jesús és despullat dels seus vestits
- Onzena estació: Jesús és clavat a la creu (Crucifixió)
- Dotzena estació: Jesús mor en la creu
- Tretzena estació: Jesús és davallat de la creu (davallament)
- Catorzena estació: Jesús és col·locat en el sepulcre (Enterrament)

ACTIVITAT 3

Al llarg de la novel·la no hi ha cap descripció física del personatge de la Mila, segurament perquè vol representar al gènere femení en general. Però els lectors poden imaginar-se com és la noia a partir de les reaccions dels altres, del que diu ella mateixa.

Expliqueu com us imagineu la Mila físicament, quants anys deu tenir... i comenteu com heu arribat a les vostres conclusions.

GRUP CLASSE	DURADA	PERÍODE	CURS ESCOLAR	PROFESSOR		
Tots	3 sessions (6h)	3r trimestre	3r ESO	Víctor Geli Alabanda		
ÀMBIT / MATÈRIA		TÍTOL				
Llengua i literatura catalana		Una aproximació a la poesia de l'Edat Moderna: el cas del Rector de Vallfogona				
OBJECTIUS DE LA PROGRAMACIÓ ANUAL		COMPETÈNCIES TRANSVERSALS		CONTINGUTS DE LA UNITAT		CONEIXEMENTS PREVIS
Llegir, comprendre i interpretar obres literàries de la literatura catalana (Literatura Medieval i Literatura Moderna).		Competència lingüística i audiovisual (C1)		1. La literatura catalana moderna. Context històric i cultural		Literatura catalana medieval (UD 4). Unitat Didàctica dedicada a la literatura catalana medieval (autors, obres, gèneres, etc.) duta a terme al 2n trimestre.
		Social i ciutadana (H8)		2. Renaixement, Barroc, Il·lustració, Rococó i Romanticisme. Les etapes culturals i artístiques de l'Edat Moderna.		
		Aprendre a aprendre (M5)		3. Francesc Vicent Garcia “El rector de Vallfogona”. Vida i obra del poeta més influent de la literatura catalana moderna.		
Establir vincles amb diferents obres i disciplines artístiques a partir de la lectura d'obres literàries.		Tractament de la informació i competència digital (M3)		4. La poesia vallfogonesca i les altres disciplines artístiques.		
		Competència artística i cultural (C2)		5. Rebuig del terme <i>Decadència</i> i demostració de l'existència d'una literatura catalana moderna “cult”.		
		Coneixement i interacció amb el món físic (H7)				
COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES		OBJECTIUS DIDÀCTICS			CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Actitud 1. Adquirir l'hàbit de la lectura com un mitjà per accedir a la informació i al coneixement, i per al gaudi personal; i valorar l'escriptura com un mitjà per estructurar el pensament i comunicar-se amb els altres. CLit 10. Llegir obres i conèixer els autors i les autores i els períodes més significatius de la literatura catalana, la castellana i la universal.		1. Conèixer el context històric de l'Edat Moderna i quins són els antecedents literaris més directes.			1	Entén el concepte d' <i>Edat Moderna</i> i és capaç de diferenciar-lo de la resta d'etapes tot coneixent-ne les característiques principals.
		2. Situar correctament en el context literari europeu i català l'Edat Moderna i els autors més representatius dels diferents gèneres literaris (teatre, prosa i poesia), centrant principalment l'atenció en aquest darrer.			2	Coneix les característiques literàries de l'Edat Moderna i els autors més representatius del context català, i ho demostra amb les reflexions i aportacions que fa oralment.
		3. Entendre les diferències formals i estètiques de les obres literàries dels diferents períodes artístics de l'Edat Moderna (Renaixement, Barroc, Il·lustració, Romanticisme i Rococó).			3	Pot situar correctament cada obra en el moviment corresponent segons les característiques estètiques i formals d'aquestes.

	4. Tenir un primer coneixement dels autors més rellevants de la literatura catalana moderna: Pere Serafi, Francesc Vicent Garcia, Joan Ramis, Joan Pujol i Cristòfol Despuig.	4	Demostra, a través de les intervencions orals i els comentaris de text, que coneix els autors més significatius de la literatura catalana moderna i estableix vincles entre les diferents obres literàries.
CLit 10. Llegir obres i conèixer els autors i les autores i els períodes més significatius de la literatura catalana, la castellana i la universal.	5. Llegir amb ànims i atenció algunes poesies representatives del Rector de Vallfogona.	5	Llegeix els textos seleccionats amb voluntat de comprendre'ls.
CLit 11. Expressar, oralment o per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.	6. Formular opinions i arguments consolidats sobre les lectures proposades en el marc d'una tertúlia literària entre el docent i els alumnes.	6	Demostra, amb les intervencions orals, que coneix els gèneres literaris que representen a cada autor i els temes que tracten en els seus escrits.
CEscr 3. Desenvolupar estratègies de cerca i gestió de la informació per adquirir coneixement	7. Adoptar les eines necessàries per a la recerca d'informació.	7	Fa un ús adequat de les tecnologies digitals i sap com gestionar la recerca d'informació.
CDig 4. Cercar, contrastar i seleccionar informació digital adequada per al treball a realitzar, tot considerant diverses fonts i mitjans digitals.	8. Utilitzar eines lingüístiques digitals, aprendre a fer recerca i millorar en la precisió lingüística dels exercicis.	8	Gestiona i organitza correctament la informació cercada en fonts diverses i és capaç de resumir-la de manera clara i ordenada.
COr 8. Produir textos orals de tipologia diversa amb adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística, emprant-hi els elements prosòdics i no verbals pertinents. CLit 11. Expressar, oralment o per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.	9. Poder fer una exposició oral (un membre del grup de treball) per explicar, davant la resta de companys, les conclusions extretes a partir de la lectura del text proposat.	9	Planifica la intervenció oral i explica de manera clara, ordenada i coherent.
CLit 11. Expressar, oralment o per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.	10. Entre tot el grup classe, extreure les conclusions generals basant-nos en la lectura dels textos i les obres d'art consultades 11. Establir un debat entre professor i grup classe amb les opinions personals de cadascú i fent una valoració crítica de les propostes didàctiques.	10	Formula opinions raonades i consolidades a partir de la lectura crítica de les obres literàries i de la observació d'obres d'art.

CONTINGUTS D'APRENENTATGE

1. L'Edat Moderna: context històric i cultural (*Conceptual*) (CC 9 i 10)
2. La literatura catalana moderna: una aproximació al panorama literari català del cinc-cents i el rebuig del terme *Decadència* (*Conceptual*) (CC 9 i 10)
3. Renaixement, Barroc, Rococó, Il·lustració i Romanticisme (*Conceptual*) (CC 9 i 10)
4. Els autors moderns catalans: introducció a la literatura de Pere Serafí, Joan Ramis, F.V. Garcia, Joan Pujol i Cristòfol Despuig (*Conceptual*) (CC 9, 10 i 12)
5. Francesc Vicent Garcia: vida i obra (*Conceptual*) (CC 9, 10 i 12).
6. *A una hermosa dama de cabell negre, que es pentinava en un terrat ab una pinta de marfil*, de Francesc Vicent Garcia (*Procedimental*) (CC 11, 12 i 14)
7. Cerca d'informació a partir de fonts personals, tant en paper com en línia (*Procedimental* i *Actitudinal*) (CC 3)
8. Exposició oral: explicació de les conclusions i resum del tema i l'argument del poema (*Procedimental* i *Actitudinal*) (CC 8 i 11)

SEQÜÈNCIA DIDÀCTICA							
ACTIVITATS			MATERIALS I RECURSOS	ORGANITZACIÓ	t	ATENCIÓ A LA DIVERSITAT	AVALUACIÓ
INICIAL	1	Diàleg dels coneixements previs. Què hem vist fins al moment? Què és la literatura moderna? Quins autors coneixem? Quins són els textos més representatius? Per què és important la literatura medieval catalana?	-	Grup classe	0.10	-	
	2	Introducció a l'Edat Moderna: context històric i cultural europeu i situació a Catalunya.	Power Point	Grup classe	0.15	-	
	3	Introducció al panorama literari català de l'Edat Moderna: situació del català, interferències català-castellà, el naixement de l'impremta i la influència de la literatura italiana.			0.10	-	
DESENV.	4	Repartiment de quatre imatges (obres d'art representatives) amb el nom dels períodes literaris de l'Edat Moderna: Renaixement, Barroc, Rococó, Il·lustració i Romanticisme. Obres: Renaixement → <i>La creació d'Adan</i> (Miquel Àngel); Barroc → <i>Judit amb el cap d'Holofernes</i> (Artemisia Gentileschi); Rococó → <i>El gronxador</i> (Fragonard); Il·lustració → <i>Retrat de Jovenallos</i> (Goya); Romanticisme → <i>El caminant sobre el mar de núvols</i> (Caspar David Friedrich).	Fotocòpies (professor) Suport digital (mòbils i ordinadors)	Grups de cinc	1.25	Grups heterogenis fets pel professor	Inicial (1, 2 i 3) Comprovació de presa de notes (professor) i participació contínua a l'aula.
	5	Identificació dels trets característics de cada període a partir de la recerca que ha fet cada grup: característiques estètiques, autors i obres més importants, característiques literàries, etc.					
FINAL	6	Exposicions orals: resultats i conclusions després de la recerca.	Power Point	Grup classe	1.25	-	Final (4, 6, 7, 8 i 9) Exposició oral amb resultats i conclusions.
	7	Presentació de diapositives feta pel professor amb les característiques principals de cada període	PC de classe				

		literari i els autors i obres més importants (comprovació que la recerca dels alumnes sigui encertada).					
DESENV.	9	Introducció als autors de la literatura catalana moderna més importants i característics i resum de la seva vida i obra (Pere Serafí, Joan Ramis, F.V. Garcia, Joan Pujol i Cristòfol Despuig). Presentació de diapositives amb imatges.	<i>Power Point</i>	Grup classe	0.35	-	-
DESENV.	10	Lectura i recitació conjunta del poema <i>A una hermosa dama de cabell negre, que es pentinava en un terrat ab una pinta de marfil</i> , de Francesc Vicent Garcia.	<i>Fotocòpies del poema</i>	Grup classe	0.20	Lectura conjunta en rotllana	Inicial (5) Mostra respecte cap al text literari i el llegeix amb atenció.
	11	Organitzant la classe en grups de cinc persones, a cada grup se li proposarà un tema a treballar i fer recerca a partir de la poesia de F.V. Garcia que acabem de llegir. Es tracta de dur a terme una recerca a través d'internet amb el suport del professor, el qual anirà ajudant a tots els grups simultàniament. Temes proposats: <i>locus amoenus</i> , <i>quotidianitat</i> , <i>sensualitat</i> , <i>amor</i> i <i>humor/burla</i> .	Suport digital (mòbils i ordinadors)	Grups de cinc	0.40	Grups heterogenis fets pel professor	
FINAL	12	Exposicions orals: resultats i conclusions després de la recerca.	<i>Power Point</i>	Grup classe	0.45	-	<i>Final (4, 6, 7, 8 i 9)</i> Exposició oral amb resultats i conclusions.
	13	Presentació de diapositives feta pel professor amb algunes anotacions sobre els temes proposats i comparació i complementació a la recerca dels alumnes (comprovació que la recerca dels alumnes sigui encertada).					
	14	Debat final i represa de coneixements: resum de les tres sessions, ordenació dels temes (índex), selecció de textos més interessants i rellevants, autors que més han agradat, etc.	-	Grup classe	0.15	-	-

Proposta didàctica

Solitud de Víctor Català

Destinataris: 4t ESO

1. L'alumnat pot llegir la novel·la a casa, o bé durant la mitja hora de lectura diària que organitza el centre educatiu. Durant la lectura, des de la matèria de Llengua Catalana s'organitzarà un Club de lectura. El docent anirà pautant la lectura del llibre, és dir, marcant els tempos per assegurar que tot l'alumnat se'l va llegint: l'encàrrec serà llegir sis capítols i tot seguit fer el club de lectura, de manera que es farà un total de tres clubs. A cadascuna d'aquestes sessions de club, en grups cooperatius de tres alumnes prèviament es fa un repartiment dels dos capítols consecutius (1 i 2; 3 i 4; 5 i 6, etc.) que cada membre del grup es llegeix i prepara d'una manera més analítica. Així, en iniciar la sessió de Club de lectura, s'agrupa l'alumnat de cada grup que s'ha preparat els dos mateixos capítols i fan la posada en comú per tal d'esdevenir un grup d'experts en aquells determinats capítols. Tot seguit, s'inicia el Club de lectura pròpiament dit: disposat tot l'alumnat en forma de rotllana a l'aula, el docent selecciona un paràgraf i a continuació el grup d'experts el van comentant a partir de les observacions que han fet durant la posada en comú del grup.
2. Com a activitat més transversal, lligat amb el tema dels paisatges literaris que es treballen des de la matèria d'Educació Visual i Plàstica, l'alumnat dibuixarà l'espai principal on s'esdevenen els fets; pot ser exterior en el sentit més ampli, com ara la muntanya, o bé interior, com l'ermita o l'habitatge de la protagonista. Aquests dibuixos de creació pròpia s'elaboraran tenint en compte els tons ocre, color safrà, un mica difuminats, característics de l'estètica modernista.
3. Al llarg de la novel·la hem pogut observar una evolució de la Mila, que esdevé un personatge rodó, amb vida pròpia. Tenint en compte que l'alumnat ha treballat el text descriptiu, es farà l'encàrrec que cadascú elabori un text descriptiu on de la Mila, tant a nivell físic com psicològic. A partir d'aquests textos, es farà un debat a l'aula sobre la igualtat de gènere i els drets de les persones, lligat a la violència de gènere.
4. Com a activitat complementària, es plantejarà l'opció que l'alumnat que vulgui pujar nota de la matèria llegeixi *La plaça del Diamant* de Mercè Rodoreda i estableixi una comparativa entre les dues protagonistes, la Mila i la Colometa.

Quina és la seva evolució? Quin és el seu rol en el matrimoni? Quin és el punt d'inflexió en les seves vides? Com actuen davant les adversitats?

5. El desenllaç de *Solitud*: en finalitzar la novel·la la Mila deixa enrere la muntanya i començar sola un nou camí. La proposta consisteix a escriure un text (d'extensió aproximada una pàgina) on cada alumne/-a imagini com serà la nova vida de la protagonista, és a dir, el tomb que farà a nivell personal.

Proposta didàctica

Fa uns quants anys que explico la llengua a segon de batxillerat i m'he adonat que cada any hi ha una desconexió més gran entre el que explico i el que els alumnes han après al llarg dels cursos de l'institut. La llengua els és una imposició que avorreixen des del primer moment. Parlo en general, sempre hi ha algun alumne que la percep d'una manera més personal. El fet és, doncs, que a segon de batxillerat s'ho comencen a passar bé amb la llengua, tot i que potser ja és massa tard per poder construir el coneixement necessari. Treballo en un centre de màxima complexitat amb un 90% d'immigració i on el català no és una llengua gens parlada.

A partir de les explicacions de la Blanca Palmada vaig fer un seguit de reflexions que crec que portaran a tot el departament a canviar una mica la nostra manera de treballar.

Des de primer d'ESO hem de lluitar per crear un vincle emotiu amb la llengua catalana. He vist clar que aquest és el nostre camí. I potser no és tan important a primer d'ESO ensenyar-los els pronoms, per posar d'exemple, sinó que aprenguin a estimar la llengua per després quan arribin a 2n de Batxillerat hagin vist la importància d'aprendre la llengua.

Deixant de banda aquesta petita reflexió, la meva proposta aniria encaminada cap al treball de l'amor per la llengua a quart d'ESO a través d'un text sobre la mort de les llengües. El text en qüestió és extret de la revista digital Núvol: *Els últims parlants: com mor una llengua?* de Carles de Rosselló, en el qual es fa una explicació del procés d'extinció d'una llengua. He triat aquest text perquè crec que pot connectar fàcilment amb els meus alumnes de quart i perquè el vocabulari que fa servir és senzill i fa una petita introducció als quatre conceptes clau de la sociolingüística. A partir del text podríem treballar el sentiment i el vincle, la importància de les llengües per preservar les cultures i el vocabulari concret. També els passaria un parell de vídeos interessants, un que està enllaçat a l'article: l'última parlant del **bo**, llengua que parlava a les illes Andaman (Índia) i l'altre vídeo, és el primer capítol d'una sèrie de *yotube* on un noi irlandès intenta fer un viatge per Irlanda fent servir com a única llengua el gaèlic, llengua oficial i originària del seu país. Es titula *No Béarla*.

A partir del text i dels vídeos faríem una reflexió general, una pluja d'idees, voldria escoltar què en pensen ells i com se senten després de tenir aquesta informació. Crec que és important deixar l'espai de reflexió a l'aula i poder debatre entre tots els conceptes i les sensacions que tenen. Després el treball s'encaminaria més cap a una recerca de les llengües que estan en perill i seria una feina que farien de manera autònoma però en grup. Dos dies a l'aula, per tal que jo pogués anar guiant una mica la feina a fer però haurien d'acabar el treball a casa.

Finalment m'agradaria que fessin una mica d'explicació a la classe, potser una exposició oral resumint una mica la informació trobada i els sentiments que els hauria generat. Aprofitaria, després de totes les exposicions, per fer una reflexió sobre la situació actual del català per veure si la seva posició o el seu sentiment ha canviat o no.

Webgrafia:

Manchán Magan. *No Béarla*. capítol 1. <https://www.youtube.com/watch?v=eyll-bBZzyk>

Carles de Rosselló *Els últims parlants: com mor una llengua?*
<https://www.nuvol.com/llengua/els-ultims-parlants-com-mor-una-llengua-31661>

PROPOSTA DIDÀCTICA A PARTIR DEL RECURS “ESPais ESCRITS” PER A 4T D’ESO

La idea seria presentar el recurs en línia d’espais escrits a partir del visionat del vídeo “Espais enllà” protagonitzat per Gemma Sangerman que es troba en aquest enllaç:

<https://www.youtube.com/watch?v=CDLRXfVKuCM>

-La primera tasca seria veure el vídeo des del minut 40 fins al final. En aquesta part podrien conèixer com funciona el recurs i coneixerien els termes: autor/ ruta/ espai/ centre. Veurien, també, com la Gemma presenta Caterina Albert i ens serviria de model per a la segona tasca.

Passats els primers 15 minuts veuríem quins són els autors que els entren al temari de 4t, des de la Renaixença fins a la postguerra, i en faríem un llistat.

En grups de 3 persones es distribuïrien 10 dels autors més rellevants:

Jacint Verdaguer, Narcís Oller, Àngel Guimerà, Joan Maragall, Santiago Rusiñol , Josep Carner, J.Salvat Papasseit , Josep M. de Segarra, Pere Quart i Mercè Rodoreda.

No treballaríem Caterina Albert perquè ja haurien vist com es presentava i se’n recitaven fragments de l’obra al vídeo.

Amb els 10 chromebooks distribuïts cada grup començaria la investigació del material disponible al mapa *Espais escrits*.

-La segona tasca seria, en una altra sessió, continuar la investigació en el recurs *Espais escrits* i completar la informació que troben allí amb la informació que poden trobar al llibre de text sobre l’autor triat.

Ja seria una sessió completa perquè la informació i les lectures són extenses.

-La tercera tasca, que seria per fer a casa en un termini de 15 dies, consistiria en la preparació d’una presentació oral de l’autor prenent com a base el recurs *Espais escrits* i afegint, com feia la Gemma Sangerman :

- 1- Informació complementària de l’autor (alumne 1)

- 2- Presentació a la pissarra digital del material, rutes, espais i centre que consta de l’autor a *Espais escrits*. (alumne 2)

- 3- Lectura recitada d’un fragment en prosa d’una narració o d’un poema que es contextualitzarà prèviament. (Alumne 3)

-L’última tasca seria l’AVALUACIÓ DE LA PRESENTACIÓ

Cada grup disposaria de 5 a 8 minuts per fer la seva presentació.

Es valoraria:

La presentació oral:

Adequació de moviments, to de veu, mirada al públic, entonació en la lectura i domini del contingut.

Contingut de la presentació:

- Selecció de la informació rellevant de l'autor (època/biografia/obra)
- Domini del recurs Espais escrits i bon "viatge" a través del material que s'hi troba de l'autor
- Introducció al fragment o poema recitat. Justificació de la selecció.

PROPOSTA DIDÀCTICA DE L'OBRA <i>SOLITUD</i> DE VÍCTOR CATALÀ	
Títol	Què els passarà als personatges amb el temps?
Temàtica i àrea	Llengua i Literatura catalana
Nivell i curs	
Autor/a	
Correu	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT	
Estudi dels personatges que apareixen a la novel·la <i>Solitud</i> i escriptura d'un capítol final on s'expliqui el futur d'aquests personatges.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en els aspectes psicològics dels personatges i de la seva funció en l'obra, aconseguint així que l'alumnat entengui millor el text i el que pretén explicar.	
CONTINGUT	
Treballarem, sobretot, les dimensions de comprensió lectora (C1), d'expressió escrita (C2), literària (C10 i C12) i actitudinal i plurilingüe (Actitud 1).	
DESENVOLUPAMENT	
Assignarem als alumnes el seguiment dels diversos personatges de l'obra. Al llarg de l'obra aniran fent un seguiment del personatge assignat en concret. Ens interessa tenir tota la informació possible d'ells: psicologia, actitud, treballs que du a terme, funció en l'obra. Tot i que la Mila serà de la qual obtindrem més informació també farem el seguiment d'en Matias, en Gaietà, l'Ànima, la família del mas de Sant Ponç i, si s'escau d'algun personatge secundari (com el poble com a personatge, persones que pugen a l'ermita...). Un cop llegida l'obra, els alumnes s'agruparan per grups segons el personatge del qual han anat fent el seguiment i escriuran un nou capítol per la novel·la on s'expliqui el futur del personatge.	
CONCLUSIONS I VALORACIÓ PERSONAL	
Aquesta activitat didàctica podria ser la manera d'introduir a l'alumnat a la lectura de l'obra <i>Solitud</i>, amb un llenguatge difícil per a ells, i aprofundir en ella. Saber escriure un capítol final amb el que li passa en el futur dels personatges podria ésser la manera de valorar si l'alumnat ha entès o no l'obra d'una manera global.	

La focalització dels alumnes en un personatge concret i l'intercanvi d'opinions pot ajudar a fer més fàcil la comprensió de la totalitat de l'obra. En tot cas, això no ha de fer que ens oblidem d'altres aspectes importants de la novel·la com la simbologia, el llenguatge, les llegendes...

LITETRATURA **CATALANA MODERNA**_UNITAT DIDÀCTICA_PROPOSTA

Nivell: 1r de Batxillerat

Modalitat: Social Humanístic

Format: híbrid (presencial i telemàtic)

Sessió 1:

- 1) **Activitat 1.** Anàlisi en grups (mixtos, 3 alumnes) del poema **"A una hermosa dama de cabell negre, que es pentinava en un terrat ab una pinta de marfil"**, de Francesc Vicent Garcia, l'única composició moderna inclosa en la *Nova antologia de poesia catalana* (lectura prescriptiva de Batxillerat).

PAS 1: En què ens hem de fixar. Posada en comú: Autor, època, estil / mètrica, rima, estrofes / comprensió per estrofes/ tema i tòpics / figures retòriques / comentari personal.

PAS 2: Posada en comú en gran grup. (Solució parcial).

DEURES: **Activitat 2.** Cerca de 15 obres d'art de l'edat moderna (individual).

Sessió 2:

- 1) Explicació del context de l'època: política, religió, cultura, espai...
- 2) Explicació de l'Activitat 4: cerca d'uns GOIGS de la Garrotxa en grups de 3 i portar-los a la sessió 4 (selfie + explicació: destinatari, lloc, història).
- 3) Correcció **Activitat 2.** Cerca de 15 obres d'art de l'edat moderna (individual) i classificació de les obres en renaixentistes, barroques i neoclàssiques. Conclusions de grup: característiques dels moviments.
- 4) Explicació de les característiques de l'art modern.

DEURES: **Activitat 3.** Classificació d'un seguit de conceptes en Renaixement i Barroc.

Sessió 3:

- 1) Correcció de l'**Activitat 3** (gran grup).
- 2) Explicació i exemples de literatura catalana moderna per estils. Pràctica de comentaris de text.

Sessió 4:

Activitat 4. En dues fases:

- 1) Explicació de la recerca d'uns goigs (grups de 3).
- 2) Composició de dues estrofes actualitzades dels goigs. (grups de 3)

Sessió 5:

- 1) **Activitat 4.** Posada en comú de les estrofes.
- 2) **Activitat 5.** Tronar al comentari del poema inicial. Completar-lo.
Comparar-lo amb altres composicions.

Sessió 6: EXAMEN

Comprensió lectora: text explicatiu sobre l'època (Albert Rossich, Jordi Rubió, literActualització...)

Comentari de text: poema (pautat, com el treballat en l'activitat 1)

Classificació d'obres d'art (imatges) en els tres estils de l'edat moderna.

Reflexió: pregunta de reflexió sobre el període. Ex) Podem parlar de "decadència"? Per què?

Els sufixos apreciatius, diminutius i augmentatius, a *Solitud*

Aquesta proposta d'activitat té per objectiu donar a conèixer l'afecció que tenia Víctor Català pels augmentatius -despectius o no- i, sobretot, pels diminutius. Es vol fer notar com aquests sufixos apreciatius no els trobem en va, sinó que exerceixen una funció, ens ajuden en la caracterització dels personatges de la novel·la i alhora contribueixen a crear una atmosfera determinada.

Si ens capbussem en la lectura, podem copsar com els mots despectius estan tothora lligats a l'ambient o als personatges foscos; altrament, els diminutius són sempre en boca o al·ludeixen a la Mila i el pastor.

Dit això, s'han volgut aplegar tots i cadascun dels mots amb sufixos apreciatius -en negreta, quan es repeteixen- i indicar-ne, per ordre, el capítol en què es troben. Així mateix, es podria aprofitar el recull per treballar la morfologia apreciativa com a procediment lèxic, el procés de derivació i l'afixació en si, aspectes fonètics, barbarismes d'avui i el cabal lèxic que ens brinda la novel·la.

1. La pujada

horeta, quartassos, campanaret, farcellet, teuladeta, carreterota, paretotes, bocinets, petiteta, herbotes, niuet, hortet, bestioleta, **barretet**, paretota, farcellet, ninetes, cantiró, animalons, aucellet, piulet, torrentó, baixeta, nuvolets, cuot, santet, a poc a poquet

2. Fosca

lladradissa, clauassa, **homenet**, **fauçot**, fanaló, casassa, vergonyosot, fanalot, baixet, primelís, figureta, terradet, animalàs, salassa, **porticó**, **escaleta**, pastetes, foranic, xibecota, angelets, carnetes, barbassa, ventràs, tauletes, porteta, llengarra, cosetes, brotet, soleta, personeta, boletes, finestreta

3. Claror

terradet, **baraneta**, pareteta, arbrot, bocinot, paretota, rajolins, carica, ruixadota, ermots, ditots, **muntinyol**, granet, unglots, bestiasses, pensadota, **homenet**, **angelic**, manyaguèt,

Els sufixos apreciatius, diminutius i augmentatius, a *Solitud*

granets, taieric, corriolet, **carota**, ullots, reguerons, **canalic**, **cantiró**, faunet, solic, uiadeta, santet, boirina, vidrets, casteiàs, ceguets, pinetons

4. Neteja

celic, endreçadet, angelics, **angeló**, bordegassot, ullots, botonets, escaleta, maneta, **ninetes**, rodonet, bracets, cametes, **tauletes**, **santets**, encantadet, **serrellet**, soleta, casetes, cantonet, barquets, cordetes, unglots, vestidet, aiet, carnetes, punyets, boqueta, **placeta**, granet, alegroi, **pobric**, **rialleta**, ermot, **clotet**, pessigot, animeta, **solic**, ullet, pareteta, roquet, estrelletes, ricassos, mitjanets, vellots, **cosinet**, sarronet, fredolins, pedretes, a poc a poquet, joiell

5. Sumant dies

morret, recambró, esqueixot, pubilleta, vistoseta, arruguetes, ninetes, **capseta**, portella, petxinetes, pixerets, caseta, catxassuda, frescot, cosota, cargolets, planerets, grossassos, espessets, regularet, falliques, ganassa, grapadetes, **ullots**, bestietes, flairica, animetes, enrotlladetes, palletes, campaneta, bocassa, esquellinc, tirabuixonet, fanalets, refilet, dentegada, esquerdalls, rialleta, morret, Pintetes, pobric, bordai

6. Rondalles

dimoniets, barbassa, rialleta, lledonot, Pintetes, solet, micota, **auceiet**, **plometes**, gotetes, **endauredet**, **veiet**, **mntanyeta**, cordilleta, deslliuradet, careta, foranic, polsina, miraiets, **faunet**, bocinets, viudeta, ninetes, ratxota, comarettes, mitgetes, esquellinc

7. Primavera

panereta, fresqueta, estoneta, pontell, **ninetes**, foradets, heretjota, traidorotes, ralets, xaiet, gosset, **morret**, tebiona, **animalets**, pollets, aucellets, **gatets**, animalics, potetes, ferestoles

8. La festa de les roses

matinet, placeta, casetes, tardet, burrets, cantirets, barretinetes, pessiguets, miquetes, grandassots, **escaleta**, sotaneta, llepadeta, bestiola, doguetes, manetes, nuets, cametes, coseta, homúncul, pinetons, ninetes, corriolet, pilarets, ventijol

Els sufixos apreciatius, diminutius i augmentatius, a *Solitud*

9. Gatzara

morricó, velletes, brometa, **capelleta**, medalletes, centimets, homenots, escaleta, quitxalleta, boqueta, ditets, capseta, cadenetes, carteretes, carona, vermelleta, cascavellets, quadradets, veuetes, infantines, galtones, jovenets, botonets, ombrel·les, infantó, atentívola, gotellada, pinetons, ninetes, ruquets, Rutllet, Cireretes, tremolins, caroneta, fanalets, piquets

10. Relíquies

ermots, horeta, caseta, cantiret, ninetes, clotets, innocentona

11. Mal de muntanya

brometes, **jovenet**, guapassa, ricassa, **capelleta**, passeget, cabasseta, caixeta, bestieta, clotets, dinerots, bestiola, lladregot, predicots, animeta, auceïcs, coixinets, fredolins, finestreta, criatureta, romflets, soleta, fallica

12. Vida enrera

musiqueta, bolota, cervereta, ninetes, bocassa, morenet, cortinetes, monyet, **barqueta**, grandeta, gometes, poc a poquet, pollines, homenots, caseta, pobreta, bestieta, vergotes, airic, frescot, figureta, **nineta**, cabreta, potetes, cametes, matoi, altarei, poqueta, petiteta, braseta, coixinets, **alasses**, campanetes, **finestretes**, **llitet**, **mongeta**, auceiàs, **pastoret**, llampets, foradàs, migradeta, branquilló, homenet, solic

13. El Cimalt

flameta, ermots, polsina, unglot, velari, moixonets, **Pintetes**, **animeta**, soleta, ninetes, anyellet, rialleta, altíssim, penyaral, torricel·la, granet, peuets, careta, nigulet, estranyot, auceïcs, airet, escalforeta, branquillons, crestallets, Cadireta, paisatget, remorassa, teuladet, morricot, **bestieta**, pobretes, caseta, solic, placeta, jovenet, carota, barbeta, dejornet, ajaçadassos, cametes, **collet**, pujolet, Planell, piloteta, angelics, **llebrot**, caparró, tremolins, animalot, potetes, animalot, matoi, cosota, ploricó, llepadeta, gemeguet, cervellet, mirota

Els sufixos apreciatius, diminutius i augmentatius, a *Solitud*

14. En la creu

llebrot, **espieta**, remoixell, penyarals, branquetes, alenegadota, **ninetes**, minyonetes, arreletes, pobretes, **carbonet**, boirina, grapadetes, muntanyiques, planureta, turonet, petxinetes, llarguíssima, castellàs, pestarra, granadeis, festassa, **esquellinc**, **collet**, piquets, llocot, capeieta, hisendeta, carota, animeta, rialleta, nusets, arruguetes, clotarells

15. La relliscada

pubilleta, trosset, vestidet, floretes, llocot, finestró, **escaleta**, ventallades, ventarrada, **esquelleta**, rufagada, tarimeta, **esquellinc**, caparrassa, animalets, cabassa, avallet, barraquetes, **pobret**, esqueilinc, replanell, muntanyola, ninetes, llebrot

16. Sospites

barretet, estranyot, pobrot, segadell, cadeneta, **rialleta**, cadireta, covenant, a poc a poquet, Santíssima, solet, dinerots, animetes, trencadell, hurlets

17. La nit aquella

careta, tardet, cistelleta, finestrans, mirota, bestiola, escaleta, portella, **peuada**, mirallet, regatell, poc a poquet, cuixeta, angeló, ninetes, criadeta, coixinet, gloriola, aucellàs, segadell, patacada, esquellinc

18. La davallada

regatell

Solitud, proposta didàctica

Aquesta proposta està pensada per un grup de batxillerat amb el qual s'estigui llegint i treballant la novel·la, a classe o a casa. Podria constar de tres activitats complementàries:

1. Fotogaleria en línia

La idea és crear un compte d'instagram a mode d'exposició fotogràfica literària on cada grup hi haurà de penjar almenys 4 o 5 entrades. Hi ha diferents tipus d'entrada:

Cita il·lustrada. Penjar fotografies fetes per nosaltres per il·lustrar cites o fragments de l'obra que ens hagin cridat l'atenció per algun motiu especial.

Paraula il·lustrada. Per tal d'il·lustrar algun dels mots que ens han semblat més complexos en la lectura, també hi ha la possibilitat de penjar una imatge (feta per nosaltres) i acompanyar-la d'una definició entenedora per tal d'incorporar-les al nostre vocabulari.

2. Visitem l'ermita i descobrim l'exposició

Durant la lectura de la novel·la, o fins i tot un cop acabada, dedicarem un matí a descobrir per l'entorn proper on es va inspirar realment la novel·la, a Torroella del Montgrí. Passarem pels corriols per on s'inspira *La pujada* i arribarem a l'ermita de Santa Caterina tot comparant-la amb la idea que nosaltres ens n'havíem fet mentre llegíem. Si és possible, també seria una bona idea poder visitar l'[exposició fotogràfica](#) que il·lustra l'obra.

3. Bibliotràiler o recomanació en vídeo

Finalment, un cop acabada la novel·la, cada grup gravarà el seu vídeo final, que també penjarem al compte que tenim creat. Altre cop, es podrà escollir entre dues possibilitats i cada grup podrà escollir la que el faci sentir més còmode:

Vídeo recomanació: petit vídeo de 2-3 minuts valorant diferents aspectes de la novel·la i, finalment, recomanant o no la seva lectura. Cal que hi surtin tots els membres del grup. Alguns aspectes que s'hi poden incloure: petita sinopsi de l'argument de la novel·la, comentari sobre els símbols de la novel·la, paral·lelismes que s'han observat amb altres obres, comentari sobre l'entorn que inspira la novel·la i les semblances/diferències que hi han trobat, reflexions sobre aspectes lèxics... i, finalment, conclusió i recomanació fonamentades i ben argumentades. Cal que sigui el més dinàmic possible, com si fossin veritables Youtubers.

Bibliotràiler: petit vídeo de 2-3 minuts a mode de tràiler, és a dir, emulant diferents escenes de la novel·la representades pels propis alumnes. Cal que ens doni una idea de l'argument de *Solitud* per fer-nos venir ganes de llegir-la, però sense anticipar el final. Cal que el ritme també sigui dinàmic, i també cal que hi apareguin tots els alumnes del grup.

Protagonistes femenines de la literatura

Aquesta proposta didàctica es basa en traçar un recorregut per les protagonistes femenines de la literatura catalana i buscar-ne les connexions. Com que la proposta va dirigida a alumnes de **2n de batxillerat** de la matèria optativa **Literatura catalana**, els alumnes han fet diverses lectures que poden relacionar.

La seqüència té relació amb la proposta c) del dossier LiterActualització de *Solitud*, en què es proposa una recerca pel subgènere “bildungsroman” o novel·la de formació o d’aprenentatge; ja que les protagonistes de la literatura catalana (però també castellana i universal) que tractem són personatges que evolucionen i que van construint i reflectint el nou rol de la dona a la nostra societat.

Objectius:

1. Analitzar la relació entre les protagonistes femenines de les lectures proposades a fi de conèixer obres i autors importants de la literatura catalana i valorar i analitzar de manera crítica textos literaris.
2. Realitzar un paddlet o pàgina web per compartir aquest recorregut literari amb l’objectiu de desenvolupar l’ús d’eines digitals de treball col·laboratiu.

Competències

Competència comunicativa i literària i competència digital i de cerca i cura de la informació.

Continguts

Les obres amb les protagonistes que proposem **relacionar, comparar i analitzar** són les proposades a continuació. Tot i que se n’hi poden afegir o treure segons el transcurs i investigació dels alumnes.

- *Madame Bobary* (1856), de Gustave Flaubert.
- *Anna Karenina* (1877), de Tolstoi.
- *Marta de Terra baixa* (1896), d’Àngel Guimerà.
- *Mila de Solitud* (1904), de Víctor Català.
- *Laura, de Laura a la ciutat dels sants* (1931), de Miquel Llor.
- *Andrea, de Nada* (1945), de Carmen Laforet.
- *Carola Milà, de Felçment, jo soc una dona* (1969), de Maria Aurèlia Capmany.
- *Teresa, de Mirall trencat* (1974), de Mercè Rodoreda.

Seqüenciació i desenvolupament de l’activitat

L’activitat s’hauria de realitzar posteriorment a la lectura i al treball a classe de les obres, per això es tracta d’una activitat de síntesi. El treball que es proposa és individual, ja que els alumnes de l’optativa Literatura catalana no solen ser gaires. Es tracta de fer recerca d’aquests personatges, informar-se’n i escriure’n una infografia que contingui imatges, vídeo si n’hi ha, i una reflexió connectant, comparant i analitzant el personatge en relació amb la resta. Aquesta infografia es compartirà en el Padllet o web col·laborativa.

Avaluació

Al final de l’activitat presentarem aquesta infografia a la resta de companys (que l’avaluaran amb una rúbrica que ja tenim feta anteriorment) i posarem en comú i en debat els temes que vagin sorgint.

TREBALLEM POESIA BARROCA	
Proposta didàctica d'aula	
Títol de l'experiència	El bell és lleig i el lleig és bell. Llegim i creem poesia
Nivell i curs	3r /4t ESO
Nom de l'autor/a i correu electrònic	
Centre	
Població	
DESCRIPCIÓ	
Es tracta d'una proposta de reflexió, anàlisi i creació a partir de la comparació de dos poemes de Francesc Vicent Garcia, Rector de Vallfogona. Es presenten dos sonets que mostren dos models de dona ben diferents i amb to divers: <i>"A UNA HERMOSA DAMA DE CABELL NEGRE QUE ES PENTINAVA EN UN TERRAT AB UNA PINTA DE MARFIL"</i> i <i>"A UNA MOSSA GRAVADA DE VEROLA"</i>.	
OBJECTIUS	
L'objectiu és treballar diferents aspectes dels poemes per grups, que es distribuïran diferents tasques després d'una lectura global i primera anàlisi general de l'argument i contingut de les dues composicions. Es busca la interconnexió de coneixements amb altres matèries i la comparació d'elements diversos per mostrar com determinades mostres artístiques, per diferents que puguin semblar, no són sinó materialitzacions estètiques d'una mateixa manera de percebre i sentir el món.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
En total s'ha pensat en quatre sessions d'una hora, més el temps necessari per buscar algunes informacions complementàries fora de l'aula. En la primera sessió, després de recordar aspectes generals de la poesia barroca, es procedirà a la lectura i comentari guiat dels dos poemes seleccionats. També es recordaran alguns aspectes essencials de l'anàlisi mètrica i els recursos estilístics més usuals de l'època (mostrant exemples d'altres textos) En la segona sessió i tercera sessió, ja es passarà al treball per grups, organitzats com a grups cooperatius en què es distribuïran diferents rols i que s'especialitzaran en l'estudi d'un aspecte concret, proposat per la professora. En la darrera sessió, els grups presentaran a la resta del grup classe el resultat final de la feina assignada i es farà una activitat de posada en comú.	
DESENVOLUPAMENT	
Un cop feta la lectura i anàlisi guiada dels dos poemes. Es plantejarà el treball per a cada grup de 4 estudiants. A tots se'ls lliurarà un qüestionari amb preguntes referents a la lectura i comentari guiat dels textos.	

A continuació, dins de cada grup caldrà que busquin referents de pintura barroca que puguin relacionar amb les textos i veure què poden tenir en comú amb els poemes treballats (llenguatges diferents, però recursos similars). Se'ls oferirà una relació d'autors i obres entre els quals n'hauran d'escollir una.

Una darrera part de la tasca consistirà a buscar i mostrar al grup classe un autor contemporani (músic, poeta, pintor...) que hagi musicat un poema del Rector de Vallfogona o d'un altre poeta modern, n'hagi fet una versió d'un poema o qualsevol altra adaptació o recreació.

Comptarem amb la col·laboració del professorat de ciències socials, que també posarà en context el barroc i oferirà exemples del barroc en altres disciplines artístiques i del professorat de llengua i literatura castellana.

METODOLOGIA

Sessió inicial. Tot el grup classe. Lectura dels poemes. A partir de la presentació dels trets distintius fonamentals de la poesia barroca, es buscarà que els alumnes trobin les similituds i trets destacats. Ja en aquesta sessió en cada grup es designarà un "especialista" que es fixarà especialment en un dels aspectes treballats i que després aprofundirà en el treball.

En les sessions posteriors, cada especialista haurà de comunicar a la resta del grup la feina feta i es posaran en comú les tasques. Paral·lelament altres "especialistes" s'encarregaran de fer la recerca dels altres aspectes de treball proposats:

- obres inspirades en els poemes proposats.
- pintures amb semblances pel que fa a la iconografia
- obres similars en altres literatures
- obres (literàries o plàstiques) de creació pròpia inspirades en els poemes vistos.

En la darrera sessió, un cop cada grup haurà fet arribar el dossier escrit del treball elaborat a la professora, faran la presentació oral de la "recerca" feta davant del grup classe. Podran fer ús de presentacions audiovisuals com a suport.

CRITERIS D'AVUACIÓ

D'una banda, hi haurà una rúbrica d'autoavaluació individual del treball que al final de cada sessió tindran penjada al classroom.

També tindran una rúbrica per avaluar el resultat global de la tasca que rebran en el mateix moment en què se'ls plantegi el treball. Aquesta rúbrica, penjada al classroom, servirà perquè el professorat valori tant el procés com el resultat final.

En el moment de fer la presentació oral, tant els companys dels altres grups com el professorat avaluaran el resultat a partís d'una reúbrica específica per a les presentacions orals (que ja anem utilitzant al llarg del curs).

CONCLUSIÓ

La proposta didàctica no s'ha acabat de preparar i, per tant, encara no s'ha plantejat a l'aula.

ANNEX

(Material, fotografies, filmacions...)

LITERACTUALITZACIÓ. Sessió 14 de gener

TASCA sobre Solitud de Víctor Català.

Abans de res voldria fer una observació: a la pàgina 15 del dossier hi ha la repetició, crec que per error, del sintagma «de l'estil indirecte»:

«A banda, també hi apareixen mots o pensaments d'un personatge a través de l'estil directe, de l'estil indirecte o de l'estil indirecte, tots ells amb diàlegs o monòlegs, siguin textuais o narrats.»

Pel que fa a les propostes de treball de l'apartat 9 crec que són totes molt interessants per treballar a l'aula i aprofundir en la comprensió de la lectura. Com que segurament no es podran treballar totes, n'he fet una tria i n'exposo la motivació.

De ben segur que faré treballar a l'aula les propostes a), b), c), d) i f).

La proposta h) d'anàlisi de les boletes de galzeran, només la treballaria amb els alumnes més avantatjats o amb la classe sencera si el nivell és prou competent.

En funció del temps que es disposi per acabar el programa, i amb alumnes de literatura catalana a batxillerat, convertiria la proposta de treball i), que vol treballar les impressions de Mila quan veu el mar per primera vegada, en una exposició per part de la professora.

Si la situació de pandèmia ja no fos un problema, seria fantàstic poder fer una visita a l'Alfolí de la Sal a l'Escala i contemplar tots els dibuixos de Caterina Albert que hi ha exposats. Per tant, la proposta j) es reconvertiria en una sortida extraescolar que permetria conèixer de primera mà les qualitats artístiques i els interessos culturals de l'escriptora.

Amb tot, jo no treballaria la proposta e) per no donar excessiva importància al tema de la localització exacta de la novel·la. Es pot esmentar la inspiració que va suposar el Montgrí o bé es podria fer una excursió fins a l'ermita de Santa Caterina i el castell del Montgrí per llegir diferents passatges de la novel·la. Fins i tot crec que hi ha rutes literàries que fan aquesta proposta. Tot i que tant el tema econòmic com el de les restriccions a causa de la covid compliquen l'activitat, em semblaria molt més interessant treballada d'aquesta manera.

«A una hermosa dama que es pentinava en un terrat amb una pinta de marfil»

0. Prèvia: ens hi asseiem cara a cara

He de començar per advertir que el text que segueix és deutor del plantejament que fa Gòrgies al final de l'encomi a favor d'Helena que se li atribueix: «he volgut escriure aquest discurs per exercitar-me en el joc». En tractar-se de matèria literària, he defugit d'esquematitzacions i reduccions a l'ús (llegiu «programacions» o «rúbriques»), que constitueixen panoràmiques i declaracions d'intencions però que no em resulten suggeridores ni divertides. Potser tampoc pràctiques. És clar que puc equivocar-me, qui sap...

1. e4 e5. Obertura d'un tema universal

Blanc i negre. Blanc contra negre. O negre contra blanc. Una confrontació primària, com el ple dia amb la mitjanit, com la lluminositat amb la foscor, la claror amb l'obscuritat. Dos extrems irreconciliables, sense mitjos tons. La consciència del ser i del no ser en termes absoluts. *Mehr Licht!* diuen que demanava Goethe en el seu llit de mort, d'imminent silenci. La mitologia del bé contra el mal, sense intersticis morals. Saber o no saber. *Tertium non datur*.

No cal conèixer la física de l'un (el blanc), que és la pura llum i que conté tots els colors; i que el contrari n'és l'absència. No cal insistir en longituds d'ona ni en *qualia* perceptius. Les teories *folk* apunten amb fixesa a la diana contrària: és l'addició de colors –parlem de tints– allò que provoca l'enfosquiment de la paleta o de la superfície acolorida. Per més que n'hi afegim, no aconseguim aclarir-la.

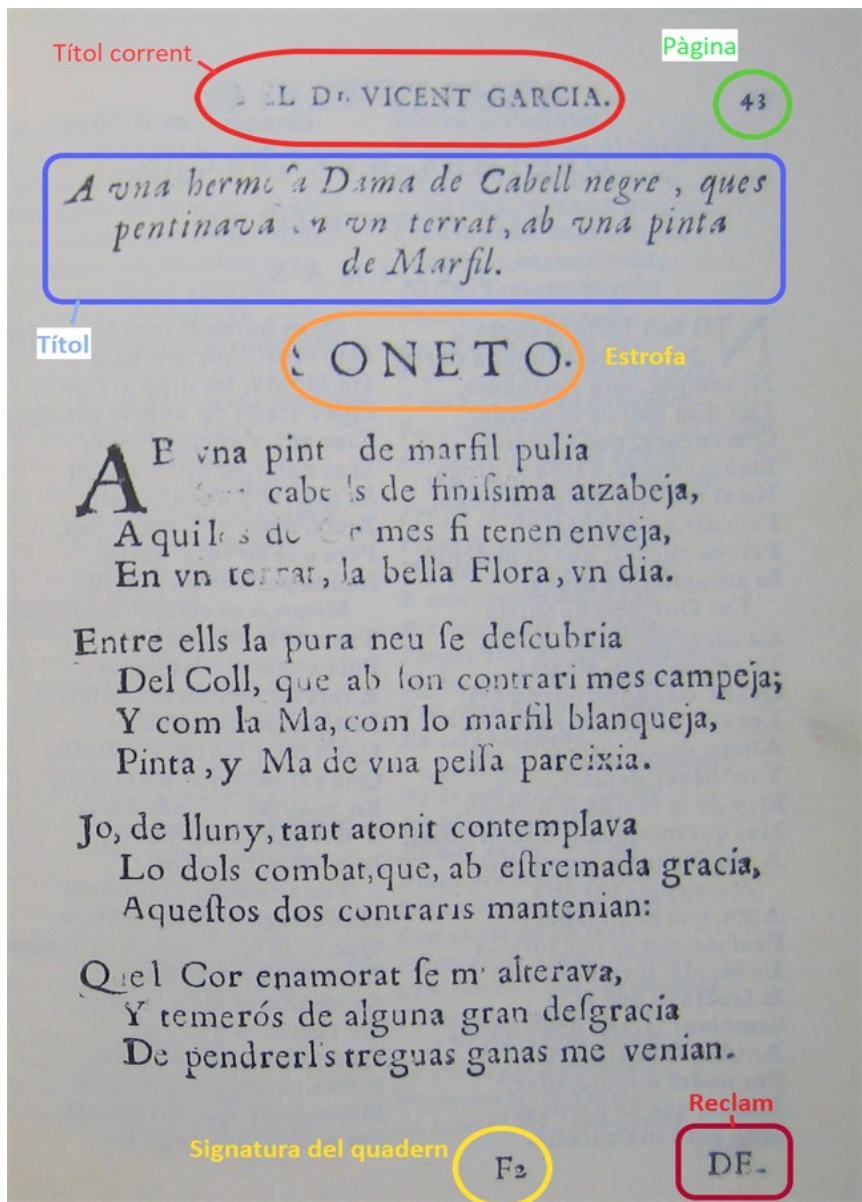
La «hermosa dama de cabell negre que es pentinava en un terrat amb una pinta de marfil» és, almenys en principi, una mostra més d'aquesta oposició primordial. Una oposició artitzada, planificada al mil·límetre, que a més s'ha carregat amb interpretacions i reelaboracions al llarg del transcurs històric –segons com, un llast afegit; segons com, la confirmació del seu classicisme; potser tot alhora.

2. Ac4 Ac5. La xarxa del text

Per més que la «lírica» derivi de l'expressió oral, aquesta poesia ens arriba per escrit (segurament només les cançons mantenen la identificació primigènia). Tot escrit suposa un distanciament. I aquest distanciament podem passar-lo per alt, com fan els lectors corrents, o detenir-nos-hi amb un detall minuciós fins a l'exasperació. La crítica o l'ecdòtica, i més tard la genètica textual, amb els seus principis i axiomes, han procurat fer llum sobre els documents i informar sobre els processos d'elaboració, de còpia i de publicació dels artefactes escrits. Però em sembla útil de detenir-nos-hi, perquè la lletra condiona tota l'activitat posterior. El text (abstracte) és l'emanació de l'escrit material

La lletra d'aquest sonet (una nova al·lusió *sonora*) ens ha arribat per diferents camins, que van des de les transmissions manuscrites fins a l'edició de l'*Armonia del Parnàs* el 1703, un arranament fet 80 anys després de la mort de l'autor. No sembla possible posar sobre la taula la discussió d'esborranys, modificacions, alternatives... que hagués seleccionat l'autor dels 14 versos. Com a molt, podríem evidenciar diferències entre còpies o exemplars.

Incloc a continuació un facsímil de la primera edició, a cura de Joaquim Vives i Manuel de Vega. Les deficiències de l'entintatge de la pàgina són pròpies de les edicions d'impremta manual antiga, i no les he corregides.



Hi he assenyalat amb colors els aspectes físics que mereixen destacar-se i comentar-se a propòsit de la interfície «llibre». La història i les característiques bibliològiques no poden interessar tots els lectors actuals. Tot l'aspecte material potser planteja qüestions interessants: És prou evident i parla per ella sola la disposició epigràfica (centrada) del títol, en cursiva. Però segurament necessitaria comentari la disposició colomètrica dels versos, a la francesa; les alternances entre els signes «v» i «u» vocàlics, o entre «s» baixa i «f» llarga; la presència de «y» vocàliques; les aglutinacions «ques» o «Quel»; o l'ús de majúscules que avui ens sembla arbitrari («Coll», «Ma», «Cor»)

D'aquí que, al costat del facsímil, en l'àmbit escolar convingui disposar de treballs editorials o adaptacions que ens aproximïn la fesomia del text als lectors actuals.

No ens hi encaparrrem, doncs, i acceptem la versió canònica, d'una fesomia molt més familiar

- 4 Ab una pinta de marfil polia
sos cabells de finíssima atzabeja
a qui los d'or més fi tenen enveja,
en un terrat la bella Flora un dia.
- 8 Entre ells la pura neu se descobria
del coll, que ab son contrari més campeja,
i, com la mà com lo marfil blanqueja,
pinta i mà d'una peça pareixia.
- 12 Jo, de lluny, tan atònit contemplava
lo dolç combat, que ab extremada gràcia
aquestos dos contraris mantenien
que el cor enamorat se m'alterava,
i, temerós d'alguna gran desgràcia,
de prendre'ls treves ganes me venien. ¹

¹ Poesia catalana del barroc: Antologia [a cura d'Albert Rossich i Pep Balsalobre] Bellcaire: Vitel·la, p. 41

Una qüestió prèvia és la del títol, que es manté amb els versos en les noves edicions. ¿Forma part del sonet? ¿A qui s'ha d'atribuir la responsabilitat d'aquest *paratext*? Val la pena d'observar fins a quin punt el títol comprimeix el contingut del poema; però no es limita a ser-ne una reducció objectiva (¿existeixen, tals síntesis?), sinó que en proposa o n'orienta la lectura. Una lectura esbiaixada o limitada a la literalitat de les 14 línies que el segueixen. Una mena de resum argumental. Però, en general, ¿què aporta un títol? o ¿què amaga?

Immediatament salta a la vista una segona dificultat: les grafies, la morfologia, el lèxic, i l'«enciclopèdia» cultural dels lectors ha variat. ¿És possible actualitzar el text fins als usos normatius actuals? ¿És tan sols recomanable? La forma «ab» (1, 6, 10), avui pràcticament desapareguda del català oral, es manté; el mateix es pot dir de l'article literari «lo» i «los». Per contra, s'ha corregit les «tregües» a «treves» (14). ¿Al segle XVII tenien consciència de la no-genuïnitat de la paraula? ¿Com hem de ser coherents amb «atzabeja» o «marfil»? Invocar la diferència de «normes» o d'estils pot ser oportú: la grafia ha fixat i unificat per escrit unes parles de natural evolutives i variades. Però les grafies també evolucionen, i n'hi ha algunes que no arriben mai a ser «orto»grafies. ¿Quines opcions tenen els usuaris al respecte?

3. Dh5 Cf6. Més enllà dels fets, interpretacions

El perspectivisme –i no pas el relativisme– és el mètode que reclamo per a la pràctica de la lectura i del «comentari de text». Som éssers tan històrics, contextuals i situats, per més que comptem itineraris vitals variables, com les obres que abordem en la lectura. La lectura literària feta ara i aquí no pot portar-nos a perseguir una veritat inamovible, fixa, i com ancorada eternament en el món. La meua lectura d'avui pot no coincidir amb una meua relectura d'aquí a tres anys. Com que no persegueixo una confirmació proselitista ni esotèrica, no busco en el text el sentit que perseguia l'autor. Les cadenes d'interpretacions que forjo (i que altres han forjat, fins i tot en comunitats) poden ser perfectament veritables sense haver de remuntar-m'hi, abandonant la metafísica o el platonisme que hi són subjacents. La «mort de l'autor» dels estructuralistes tardans francesos apuntava en aquesta línia. La interpretació (si és necessària) és una pràctica o un joc independent de la «correcció» que se li vol atribuir. En la lectura, com en la vida, no tot és relatiu ni tot és raonable.

Després de la tradició acadèmica i de la intertextualitat manifesta (iniciada i indicada per Joaquim Molas ja el 1976, en un moment en què la història de la literatura catalana es volia completa), apunto simplifcadament algunes mostres de possibles línies d'interpretació i d'actualització respectuoses amb el text i amb els lectors actuals, sense pretendre exhaurir-les. De fet, poden emergir-ne de noves en cada sessió de lectura:

* El moviment com a fascinant estímul sensorial per a l'espectador, encara que sigui el resultat mecànic o inconscient del productor. Del *perpetuum mobile* renaixentista i barroc a la postmodernitat líquida. L'adjectiu «enamorat» (12), ¿s'ha d'entendre com a previ a pentinar-se o com a conseqüència d'això? El dinamisme i la tensió, d'altra banda, formen part de les característiques atribuïdes a l'art barroc d'ençà Wölfflin, que es poden resseguir en multitud d'escenes pintades o esculpides.

* El cabell com a símbol i com a fetitxe. Tradicions semítiques sobre el cabell femení (hebrea, cristiana i musulmana), que podien coincidir en l'imaginari de la Catalunya del segle XVII. El cabell llarg com a signe de fadrinatge (romanç: «¿Para quién crié yo cabellos?», musicat per Antonio de Cabezón (1557)). Vida íntima, aparença i vida pública.

* La polisèmia *dins* del text i el mecanisme creatiu de les figures retòriques. «Blanc» i «negre» com a epítets; epítets d'epítets («blanca neu»); sinècdoque i metonímia; camps lèxics i semàntics invocats ({pentinar}, {resplendir}, {guerrejar}); comparació, metàfora i oxímoron; polisèmia i joc

etimològic: «polir» (*raspallar, netejar, brunyir, lluir*) (1), «finíssima atzabeja» (la més *prima, delicada, preciosa*) (2) versus «or més fi» (3), «terrat» (paraula construïda sobre *terra*, però encimbellada en un *lloc alt i lluminós*) (4), «campeja» (*ressalta, contrasta o combat*) (6), «descobria» (*destapava, veia o endevinava*) (5), «pareixia» (que suggereix la falsa etimologia de *par* (*parell o semblant*), i alhora convoca *deixava veure i semblava* –aprofito per assenyalar que el verb no necessitava concordança, perquè en llatí o en francès pot ser impersonal), etc.

* La creació textual de la distància: «Flora» «en un terrat» (3-4) i «Jo» «de lluny» (9). Els models extrems d'aquesta situació: l'*Amors de lonh* (Jaufre Rudel) i el petrarquisme. Platonisme? A destacar la pugna irresolta entre el suggeriment de «contemplació» (9) que imposa distància i els goigs sensuals –visual i tàctil per transferència. En aquest sentit, el «terrat» pot no interpretar-se com una pinzellada vulgaritzadora, sinó com la necessària elevació de l'«objecte desitjat» –en termes psicoanalítics. Estem davant d'una intertextualitat barroca?

*Mientras por competir con tu cabello
oro bruñido al sol relumbra en vano*

(Observeu la proposta enriquidora de la *lectio difficilior* en el text de Góngora: «*al sol*» i no pas «*el sol*», circumstancial locatiu del «*bruñido*» i no només subjecte de «*relumbra*». El «terrat» del nostre sonet ens transporta a aquest mateix espai textual assolellat)

* Les evocacions al·legòriques. Blanc i negre, moviment, agitació, contemplació, reflexió, emoció, càlcul i sort... És temptador relacionar el sonet amb el joc dels escacs. Un joc antic i privilegiat, que ja havia servit de base a l'al·legoria innovadora dels *Scachs d'amor* de Castellví, Vinyoles i Fenollar, a finals del segle XV. El joc d'escacs que retrobem com a mirall del transcurs de la vida, de les decisions, de les empreses, dels enfrontaments... i que ha estat aprofitat per l'art europeu en repetides ocasions des de llavors, de Bergmann a Zweig, de Navokov a Tevis, de Pérez Reverte a Oswald, etc. Però que també figura als textos del mateix Garcia: «Ai, ai! Mal hajau vós, dama d'Escac...»



La mort, interpretada per Beng Ekerot en el clàssic *Det sjunde inseglet*, d'Ingmar Bergman (1957), contrast extrem del negre i el blanc.

* El poema com al·legoria de l'escriptura. En la deriva interpretativa apareix de nou un negre sobre blanc. Molt més aproximat a la contemporaneïtat, però que podem invocar igualment: ¿no seran ones, rínxols i cargols el rastre d'uns gestos cal·ligràfics? La blancor de coll, mà i pinta, ¿no suggereix la superfície de paper? De ben segur que és una proposta de reflexió interessant per als sensibles als tatuatges. Una escriptura ben biològica però que manté la distància entre el subjecte que escriu, el que el suporta i els que el llegeixen.

* Notem, en fi, el detall gens anecdòtic de la falta del clausura del text. No estem davant d'un sonet que aprofiti el tòpic *carpe diem* ni mostri cap sol·licitud amorosa directa. El vers final deixa el lector desorientat, en contra de l'arquitectura tradicional del gènere: voluntat manifesta de cessar el combat, però inacció absoluta. ¿Com es resol la situació que ens ha estat plantejada canònicament al llarg dels dos quartets (presentació) i dels tercets (contraposició amb el «jo» testimoni)? «ganes me venien»

4. Dxf7. Meta i mat

En la lectura es torna a la vida el text fossilitzat per l'escriptura (Tabucchi el qualificava de mineral), i d'alguna manera s'incorpora en el lector i a través d'ell. Però en contra del que pugui semblar, les lectures no s'han limitat mai a la solitud de les persones lectores. La lectura activa no para de formular preguntes, si no diàlegs, amb la lletra a què s'acara.

La veu, a més, pot actuar de medidora o de transductora sensible i eficaç. L'aparent silenci lector –que cal no confondre amb buidor– es pot trencar amb la lectura en veu alta. La veu, una projecció personalíssima de cadascú de nosaltres, però que no s'acaba d'identificar en la nostra corporeïtat: n'és un producte, no pas una essència.

La situació d'allò que anomenem «literatura» en l'actual sistema educatiu, entenem-ho com un fenomen, uns objectes o una disposició anímica o estètica, és delicada. No parlo de la *història de la literatura*, reduïble a uns elements més objectivables com noms, escoles, tendències, dates... que es pot pensar que constitueixen els punts cardinals d'una cultura. No parlo de la literatura com a mera expansió de la pràctica lingüística, de la mateixa manera que no em sembla pertinent parlar o valorar *Els esclaus* de Miquel Àngel només en relació amb les propietats del marbre.

Reivindico la lectura literària, molt més ençà dels comentaris de Virgili o de la Bíblia, després de la *close reading* que va inventar i difondre el *New Criticism*, com una acció moguda bàsicament per la curiositat i l'empatia. Una activitat vital. Nietzsche, a qui he al·ludit més amunt, va definir la filologia com l'«art de llegir a poc a poc». Ho situava a les antípodes de les presses i les urgències del positivisme, avui acceptades com a inevitables per la moda escolar. La màxima no pas moderna *ars longa, vita brevis* sembla contenir una realitat absoluta. Ens obliga a ser selectius. Però no pas a ser necessàriament «eficaços», no pas a acceptar l'utilitarisme d'una resposta única, immediata ni uniformista. Temo que aquesta literatura de què parlo no és una ciència ni una tècnica. No busca certes rotundes i completes, sinó que orienta al diàleg i a acceptar que les activitats humanes no sempre caminen cap a un objectiu pràctic o d'èxit. No pretenc justificar per a què serveix la literatura, que seria tant com acceptar que tot ha de tenir un objectiu –això és, acceptar en definitiva un mètode economicista–, sinó reivindicar un art que defuig d'aquest plantejament.

Sóc conscient que el que he escrit no és una programació didàctica. He elaborat un discurs «meta»programador i «meta»metodològic. Però que crec que transparenta unes reflexions i unes pràctiques en les línies bàsiques que m'ha semblat intuir en la presentació dels ponents: 1) en els textos literaris no s'hi conté una veritat única ni uniforme, i 2) la recerca artística literària és gratuïta i generosa.

Fa anys que no tinc ocasió de parlar amb els alumnes d'aquest text. Dono gràcies a l'ICE i als ponents del curs que, en posar-lo damunt la taula, m'hagin ofert la possibilitat de tornar-hi a pensar.

Si trobeu que tot plegat és inoportú, fora de lloc o un pur exercici de prestidigitació, que em permet treure conills d'un copalta (blancs els primers i negre el segon), concloc emmanllevant els versos finals d'un sonet de la Maria Mercè Marçal (que no és dins el cànon de lectures escolars):

I on et veig, cec als dies que s'escolen
sense donar-nos treva, en el tauler marcat
de la Mort, que ens ha fet escac i mat.